

Sociale relaties op school

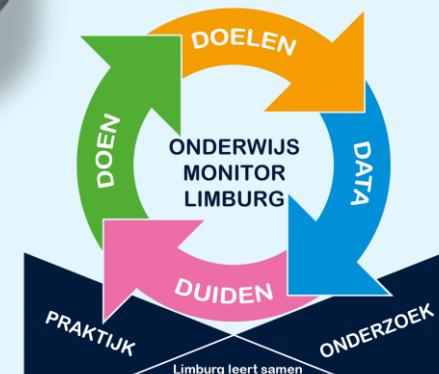
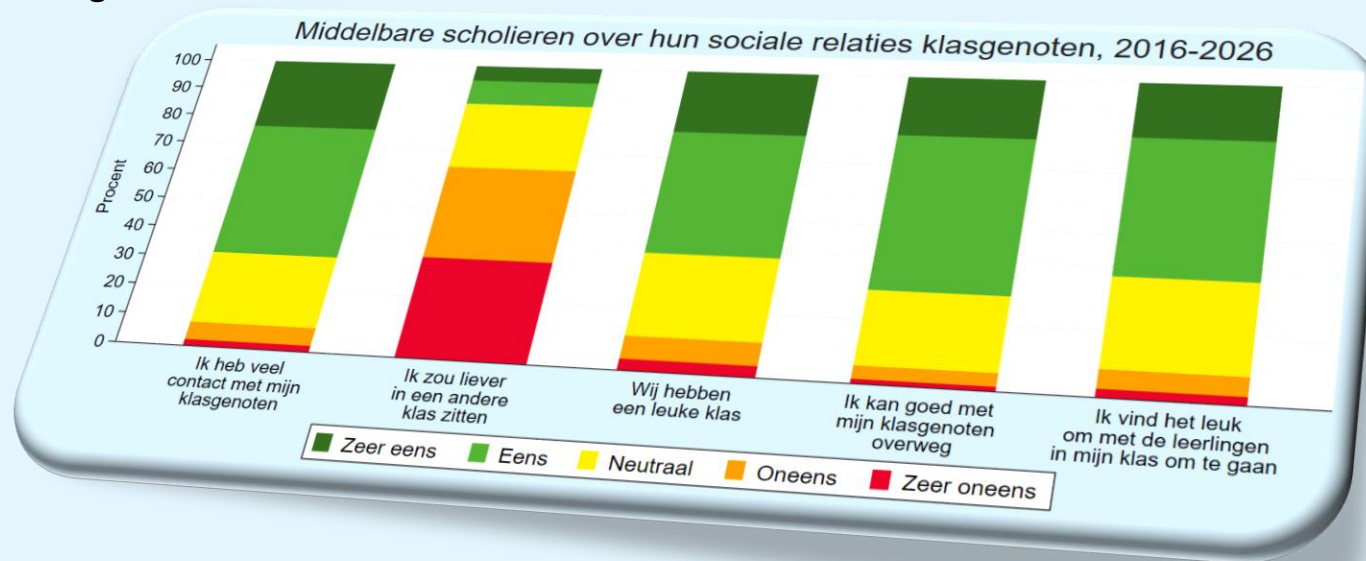
Middelbare scholieren in relatie met hun klasgenoten

2016 - 2026

Onderzoek op basis van de
OnderwijsMonitor Limburg

Oktober 2026

Sabine Beenen
Mélanie Monfrance
Willemijn Havermans

Introductie

In de OnderwijsMonitor Limburg (OML) meten we twee soorten relaties: sociale relaties met klasgenoten en sociale relaties met leerkrachten. In deze factsheet kijken we naar de sociale relaties met klasgenoten. In de vorige factsheet over de sociale relaties van middelbare scholieren met hun klasgenoten, zagen we dat de ervaren sociale relaties sinds 2020 dalen. Dit sluit aan bij landelijke bevindingen uit het meest recente Health Behaviour in School-aged Children-rapport waaruit blijkt dat de coronadip in sociale relaties onder jongeren in het voortgezet onderwijs in 2025 nog niet is hersteld, met name onder meisjes.¹ In deze factsheet kijken we naar de verdere ontwikkeling van de sociale relaties van middelbare scholieren in Limburg.

Sociale relaties met klasgenoten spelen een belangrijke rol in de schoolloopbaan van leerlingen. Positieve contacten met klasgenoten dragen bij aan de sociaal-emotionele ontwikkeling en helpen leerlingen bij het ontwikkelen van nieuwe vaardigheden.^{2,3} Daarnaast zijn goede sociale relaties van belang voor het studiesucces. Contact met klasgenoten kan bijdragen aan betere leerprestaties, meer betrokkenheid en een grotere inzet voor school. Ook kunnen klasgenoten elkaar ondersteunen bij het leren, waardoor leerlingen zich meer verbonden voelen met hun school en zich hier meer voor inzetten.⁴

Onderzoek toont daarnaast aan dat het schoolklimaat en de mate waarin leerlingen zich thuis en veilig voelen op school invloed heeft op hoe vaak leerlingen daadwerkelijk naar school komen. Leerlingen die zich welkom voelen en vrienden hebben op school, zijn vaker aanwezig.³

Sociale relaties met klasgenoten hangen dus samen met verschillende factoren die van invloed kunnen zijn op de schoolloopbaan en ontwikkeling van leerlingen. Inzicht in de sociale relaties die leerlingen hebben op school kan daarom bijdragen aan een beter begrip van de mechanismen achter tekortschietende leerprestaties of motivatie van leerlingen. Het blijft daarom belangrijk om sociale relaties van leerlingen te monitoren.

In deze factsheet

Vanwege het belang van inzicht in sociale relaties van leerlingen op school verzamelen we hierover informatie sinds 2014 in de [OnderwijsMonitor Limburg](#) bij leerlingen in leerjaar 3 van het voortgezet onderwijs. In deze factsheet zetten we de resultaten op een rij. We bekijken de onderdelen:

- ❖ Trends tussen 2016-2026
- ❖ Verschillen in die trend tussen jongens en meisjes
- ❖ Verschillen in die trend naar onderwijstype
- ❖ Verschillen in die trend naar opleidingsniveau ouders
- ❖ Verschillen in die trend naar regio

Als uw school/bestuur heeft deelgenomen, kunt u ook cijfers voor uw eigen school/bestuur inzien in de digitale terugkoppeling, via [deze link](#). Hiervoor is de inlogcode nodig die bestuurders en schoolleiders van deelnemende scholen hebben ontvangen. Indien u deze niet (meer) heeft, e-mail dan naar: oml-sbe@maastrichtuniversity.nl.

Resultaten in het kort

- ❖ De daling in sociale relaties met klasgenoten sinds 2022 zet zich in 2026 niet verder voort: de score is vergelijkbaar met 2024 en blijft hiermee relatief laag in vergelijking met de jaren vóór 2022.
- ❖ Havisten en vwo'ers ervaren over het algemeen positievere sociale relaties met klasgenoten dan vmbo'ers, waarbij vwo'ers het hoogst scoren.
- ❖ De dalende trend lijkt in 2026 te stabiliseren; alleen bij vmbo gl/tl neemt de score significant toe ten opzichte van 2024.
- ❖ Sinds 2020 ervaren jongens significant betere sociale relaties met klasgenoten dan meisjes; dit verschil is ook in 2026 zichtbaar.
- ❖ Bij meisjes zet de dalende trend zich in 2026 niet voort en blijft de score vergelijkbaar met 2024. Bij jongens is in 2026 sprake van een stijging ten opzichte van 2024, na de daling tussen 2022 en 2024.
- ❖ Over de jaren zijn er geen significante verschillen in sociale relaties met klasgenoten naar opleidingsniveau van de ouders.
- ❖ Tussen 2024 en 2026 blijven de sociale relaties met klasgenoten in alle regio's ongeveer gelijk.
- ❖ Waar er in 2018 en 2020 nog significante verschillen tussen de regio's waren, zijn die sinds 2022 afgenomen.

Algemeen beeld

Tabel 1 geeft een beeld van de verdeling van de verschillende groepen leerlingen die in de data zijn vertegenwoordigd en genoemd worden in deze factsheet.

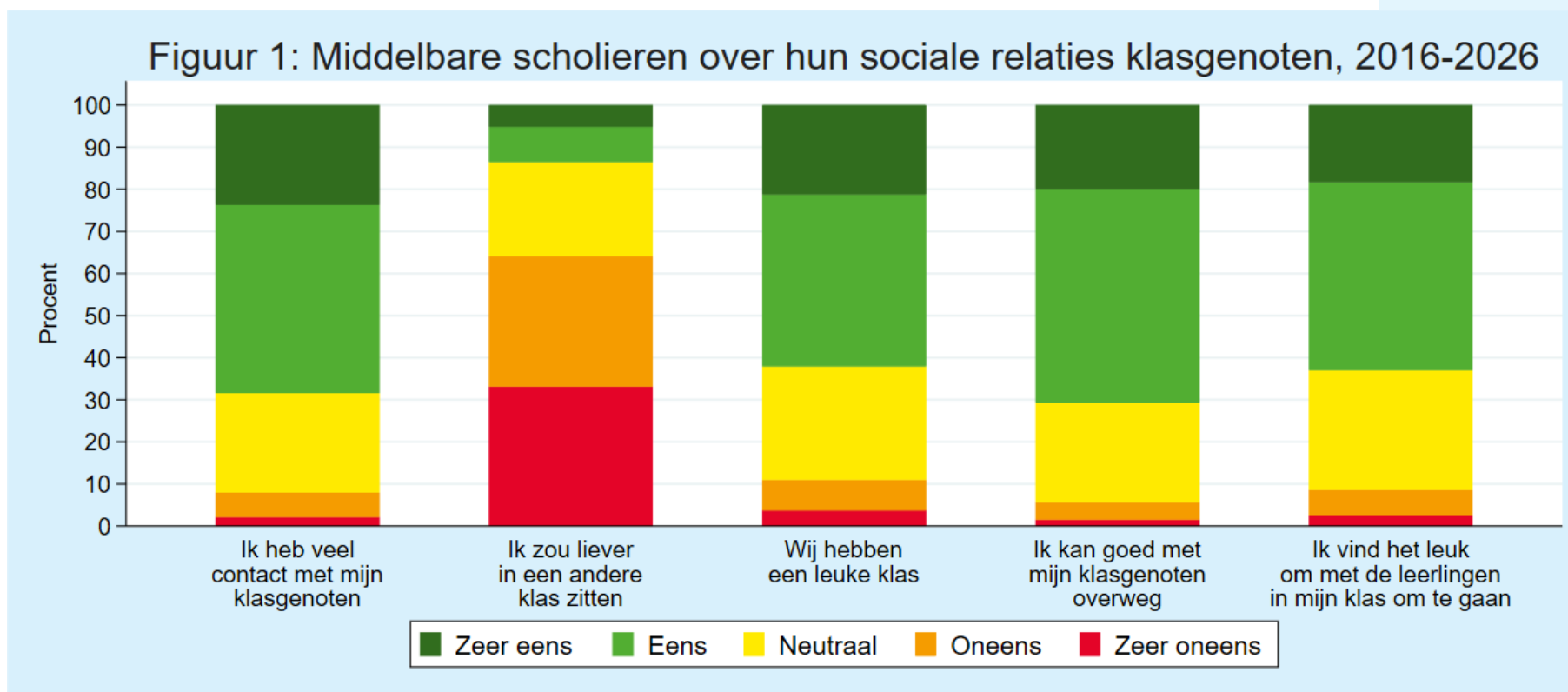
Tabel 1. De verschillende groepen leerlingen in de OML, in absolute aantallen en percentages (2016-2026)

Geslacht	Aantallen	Percentage
Jongens	14.886	48,73
Meisjes	15.659	51,27
Onderwijstype		Percentage
Vmbo bl/kl	6.215	20,35
Vmbo gl/tl	7.903	25,87
Havo	8.608	28,18
Vwo	7.819	25,60
Opleiding ouders		Percentage
Maximaal mbo	7.704	25,22
Hbo	8.368	27,40
Wo	7.300	23,90
Onbekend	7.173	23,48
Regio		Percentage
Noord-Limburg	6.685	21,89
Midden-Limburg	7.257	23,76
Sittard-Geleen	4.999	16,37
Maastricht-Heuvelland	5.215	17,07
Parkstad Limburg	6.389	20,92
Totaal	30.545	

Sociale relaties met klasgenoten

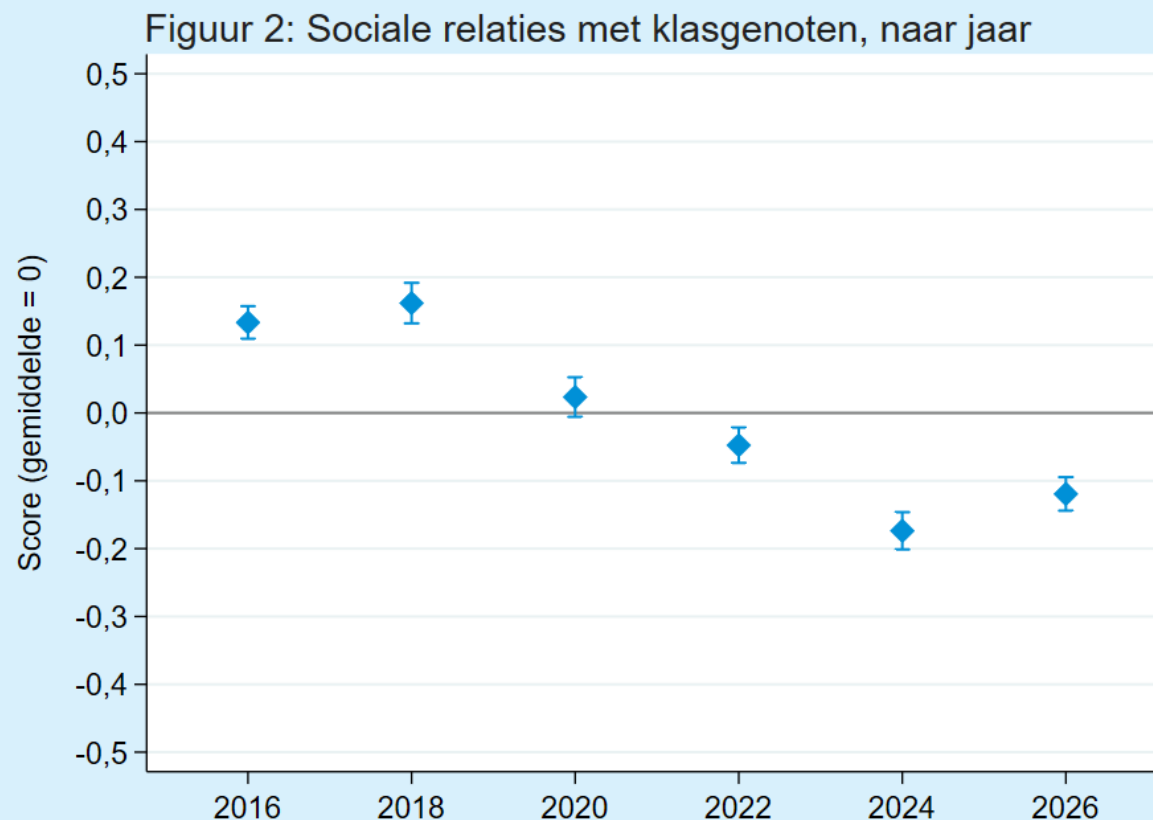
Om de sociale relaties die leerlingen ervaren met hun klasgenoten in beeld te krijgen, zijn verschillende stellingen aan hen voorgelegd. Sommige stellingen zijn positief geformuleerd en anderen zijn negatief geformuleerd. Figuur 1 laat de antwoorden op deze stellingen zien voor de periode 2016-2026. Hierbij geeft ongeveer 70% van de leerlingen aan dat ze relatief veel contact hebben met klasgenoten en goed met klasgenoten overweg kunnen. Ook geeft meer dan 60% van de leerlingen aan dat ze een leuke klas hebben.

Om een algemeen beeld te krijgen van de sociale relaties die leerlingen met klasgenoten ervaren, hebben we de vijf stellingen samengevoegd in een index.* Op deze manier kunnen we de verschillen tussen groepen en over de tijd in kaart brengen.

Verschillen naar jaar

Figuur 2 toont de gemiddelde sociale relaties met klasgenoten van leerlingen sinds 2016. De daling die vanaf 2022 zichtbaar was ten opzichte van eerdere jaren, lijkt zich in 2026 niet verder voort te zetten. Hoewel de gemiddelde score in 2026 hoger ligt dan in 2024, is dit verschil niet significant. De gemiddelde score voor sociale relaties is daarmee vergelijkbaar met het niveau in 2024. Daarmee ligt de score in 2026 nog steeds relatief laag in vergelijking met de jaren vóór 2022.

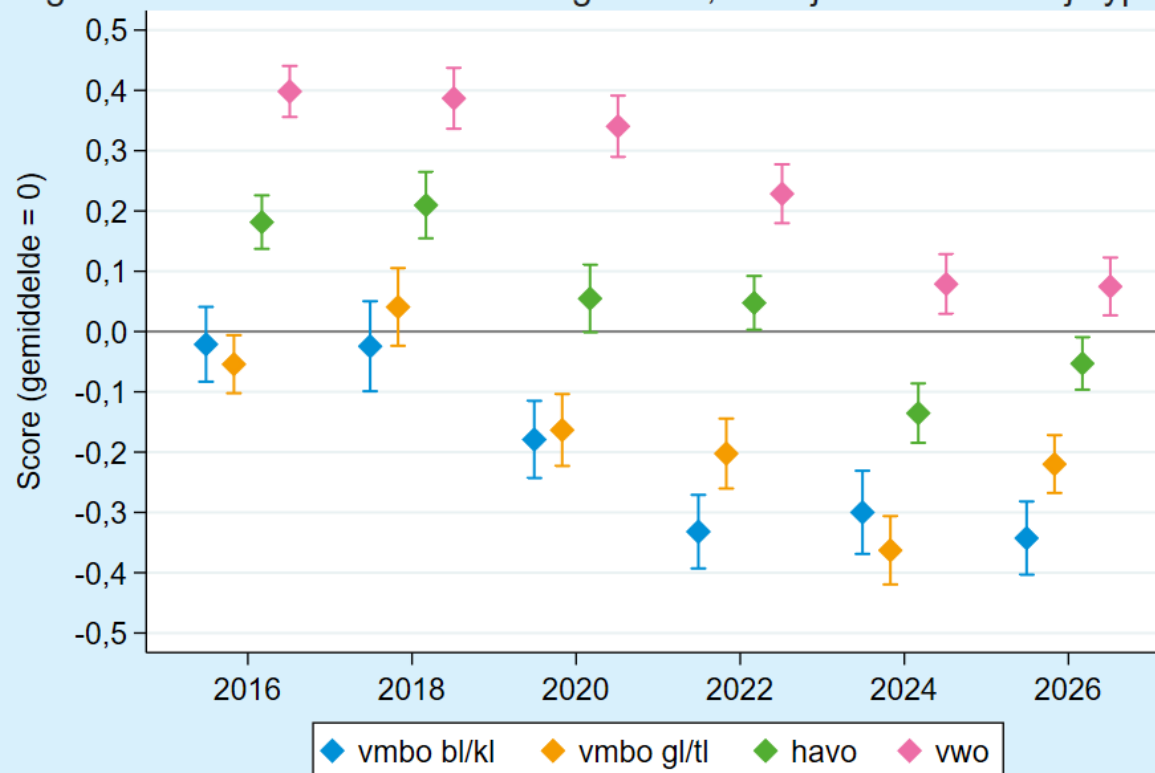

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor onderwijstype, geslacht, leeftijd, opleiding ouders en regio.

Verschillen naar onderwijstype

Figuur 3 toont verschillen in sociale relaties met klasgenoten tussen de verschillende onderwijstypen. Over het algemeen zien we dat havisten en vwo'ers positievere sociale relaties met klasgenoten ervaren dan vmbo'ers, waarbij vwo'ers de hoogste score hebben. De dalende trend lijkt in 2026 te stabiliseren. De score van vwo'ers en vmbo bl/kl-leerlingen is vergelijkbaar met die in eerdere jaren, terwijl de scores van vmbo gl/tl-leerlingen en havisten toenemen. Deze toename is alleen significant voor vmbo gl/tl-leerlingen.

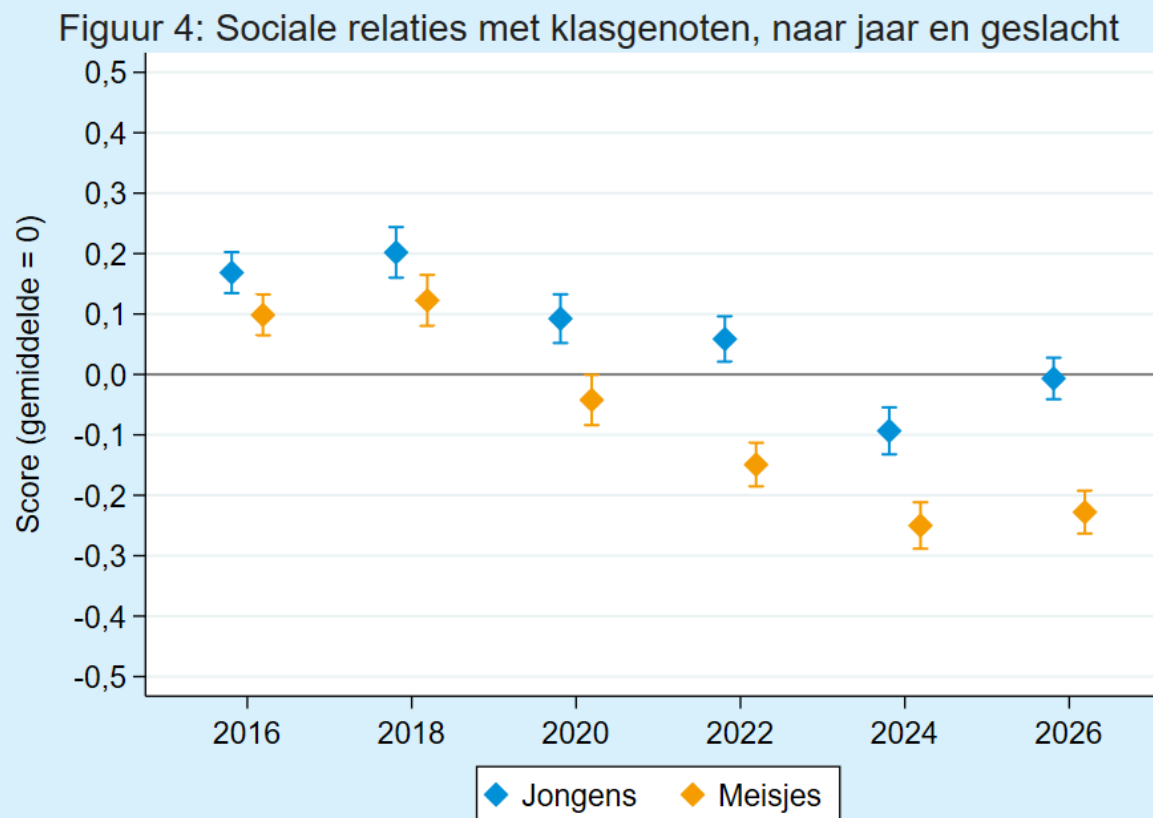
Figuur 3: Sociale relaties met klasgenoten, naar jaar en onderwijstype

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor geslacht, leeftijd, opleiding ouders en regio.

Verschillen naar geslacht

Figuur 4 toont de sociale relaties met klasgenoten over de afgelopen jaren, uitgesplitst naar geslacht. Sinds 2020 zien we dat jongens significant betere sociale relaties met klasgenoten ervaren dan meisjes. Ook in 2026 is dit verschil zichtbaar. Sinds 2020 is er voor meisjes een dalende trend in de gemiddelde score op sociale relaties, deze zet zich niet voort in 2026 maar blijft vergelijkbaar met de score uit 2024. Voor jongens was er alleen een significante daling te zien tussen 2022 en 2024. In 2026 is er echter een stijging ten opzichte van 2024 en is de score weer vergelijkbaar met 2020.

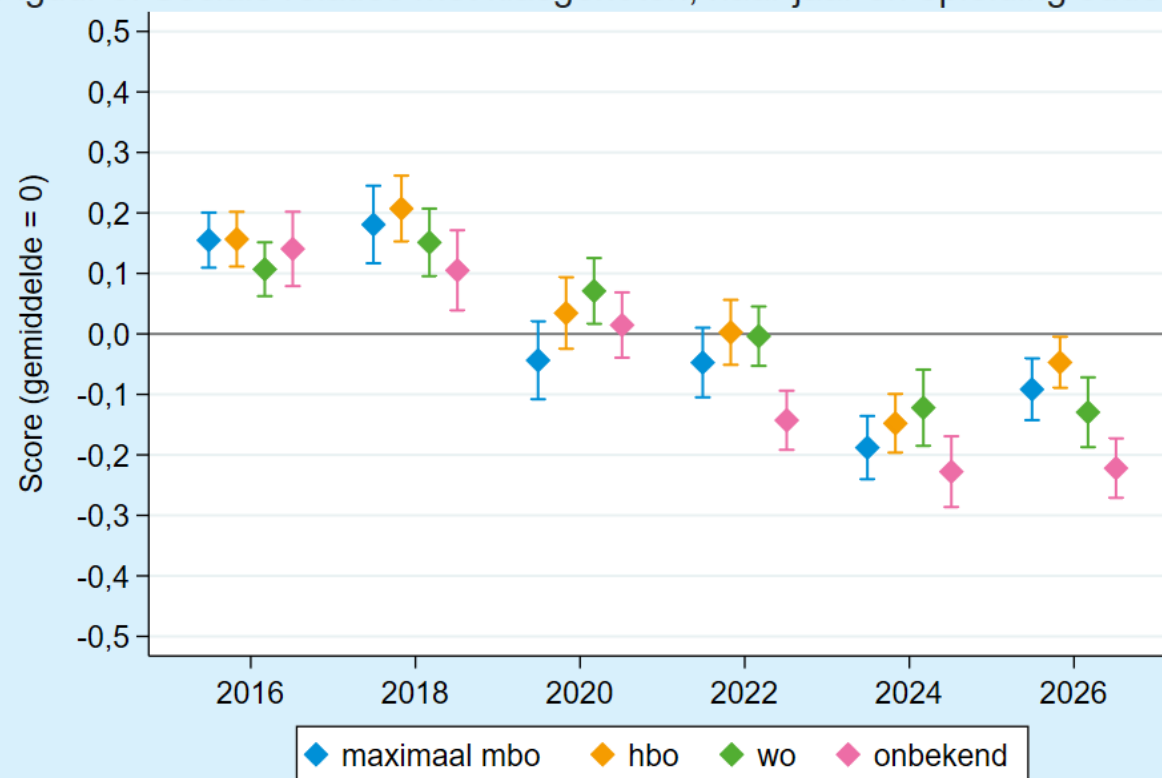

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor onderwijstype, leeftijd, opleiding ouders en regio.

Verschillen naar opleidingsniveau ouders

Figuur 5 geeft de sociale relaties met klasgenoten weer, uitgesplitst naar het opleidingsniveau van de ouders. We zien over de jaren geen significante verschillen op basis van het opleidingsniveau van hun ouders. Tussen 2020 en 2024 was er over het algemeen sprake van een dalende trend, hoewel niet alle verschillen tussen de jaren voor elke opleidingsniveau significant was. In 2026 zien we een stabilisering voor leerlingen met wo-opgeleide ouders en voor leerlingen met maximaal mbo- en hbo-opgeleide ouders is er sprake van een stijging ten opzichte van 2024. Hoewel deze stijging niet significant is voor leerlingen met maximaal mbo-opgeleide ouders.

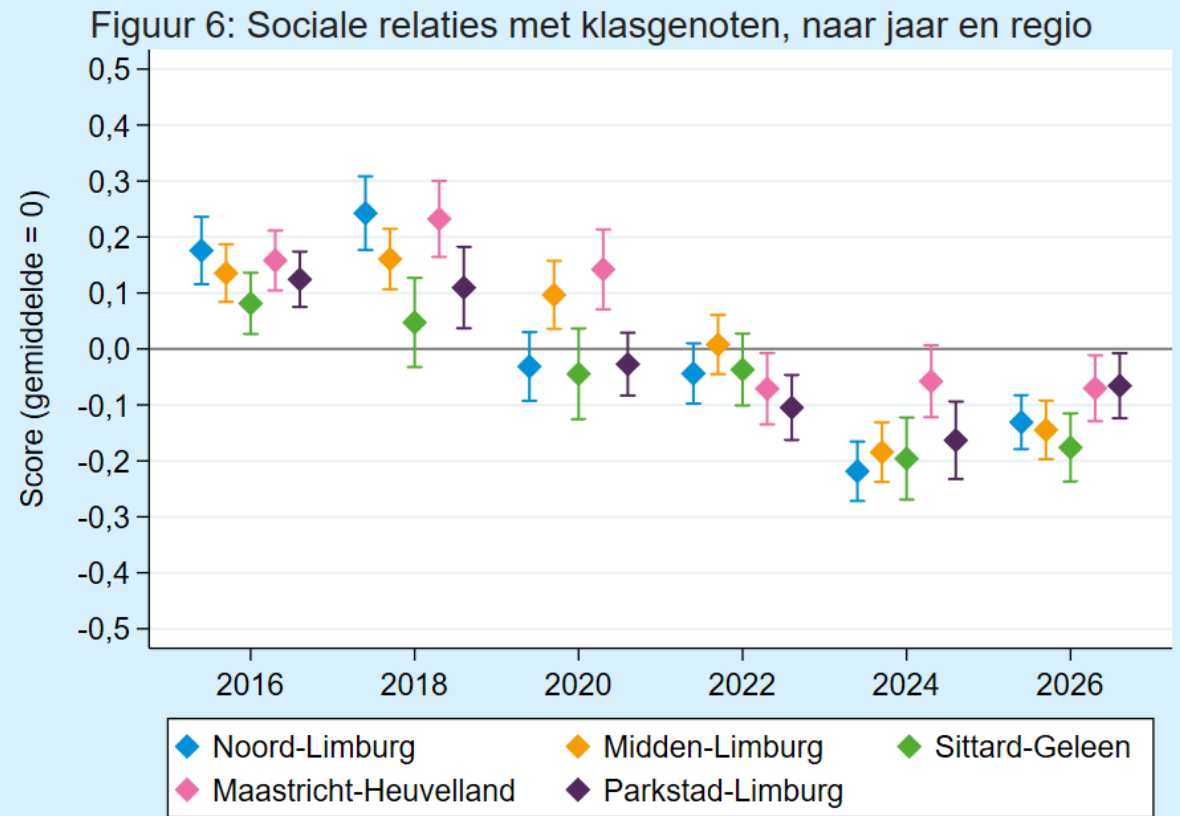
Figuur 5: Sociale relaties met klasgenoten, naar jaar en opleiding ouders

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor onderwijstype, geslacht, leeftijd en regio.

Verschillen naar regio

Figuur 6 laat de sociale relaties met klasgenoten zien uitgesplitst naar regio. Hierbij zien we dat de ervaren sociale relaties tussen 2024 en 2026 tussen de regio's ongeveer gelijk gebleven zijn. Waar er in 2018 en 2020 nog significante verschillen waren tussen de regio's zijn er sinds 2022 minder significante verschillen tussen de regio's. De gemiddelde score lijkt in Maastricht-Heuvelland en Parkstad-Limburg iets hoger te liggen dan in de overige regio's maar deze verschillen zijn niet significant.

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor onderwijstype, geslacht, leeftijd en opleiding ouders.

Aanbevelingen voor de schoolpraktijk

De sociale relaties van leerlingen met hun klasgenoten hangen samen met hun schoolsucces en met hoe zij school ervaren. In de introductie werd beschreven dat sociale relaties met klasgenoten samenhangen met leerprestaties, betrokkenheid op school, aanwezigheid en welbevinden.²⁻⁵ Het ontbreken van betekenisvolle relaties, met zowel leraren als klasgenoten, kan leiden tot eenzaamheid en een gebrek aan zelfvertrouwen en vergroot de kans op schooluitval.^{6,7} Daarom is het belangrijk dat scholen sociale relaties tussen leerlingen proberen te bevorderen.

Sterke sociale relaties tussen leerlingen ontstaan niet vanzelf. Het is belangrijk dat scholen bewust aandacht besteden aan het versterken van sociale relaties in de klas. Een manier om dit te doen is door leerlingen samen te laten werken. Wanneer leerlingen in tweetallen of kleine groepjes samenwerken, zoals bijvoorbeeld samen een presentatie voorbereiden of elkaars werk nakijken, komen ze in contact met hun klasgenoten en leren ze elkaar beter kennen. Onderzoek laat zien dat samenwerken ook de betrokkenheid op school en de leerprestaties vergroot.⁸ Alleen al het onderling bespreken van de lesstof heeft een positief effect op leerprestaties.⁴ Interventies die de leerprestaties verbeteren, kunnen bovendien bijdragen aan sociale cohesie en samenwerking in de klas.⁹

Om goed samen te kunnen werken is het ook van belang dat leerlingen zich veilig genoeg voelen om zich uit te spreken. Een open klimaat kan worden bevorderd door aan het begin van het schooljaar samen met de klas afspraken maken over hoe ze met elkaar horen om te gaan. Een voorbeeld hiervan is om leerlingen eerst in kleine groepjes te laten bedenken wat positieve relaties voor hen betekenen en die ideeën vervolgens met de hele klas te delen. Zo begrijpen leerlingen elkaar beter en voelen ze zich sterker met elkaar verbonden.¹⁰ Naast een open klimaat is het ook belangrijk dat leraren alert blijven op leerlingen die minder makkelijk contact maken. Zij vallen in een groep gemakkelijk buiten de boot. Een leraar kan deze leerlingen gericht helpen door hen bijvoorbeeld bij het indelen van groepjes te koppelen aan klasgenoten die meer openstaan voor nieuwe contacten en hen bij de groep kunnen betrekken.²

Ten slotte kost het tijd om sociale relaties te verbeteren, omdat relaties zich ontwikkelen via langdurige en wederkerige processen. Vertrouwen en verbondenheid ontstaan namelijk niet na één activiteit, maar groeien door herhaalde positieve ervaringen tussen leerlingen onderling en tussen leerlingen en leraren. Daarom is het belangrijk dat interventies voor het

bevorderen van sociale relaties niet eenmalig zijn, maar onderdeel zijn van een doorlopende aanpak.² Scholen kunnen dit opnemen in het reguliere onderwijsprogramma, zodat het een vast en doorlopend onderdeel van het schooljaar wordt.² Hiervoor kunnen scholen kiezen voor schoolbrede, preventieve programma's waarin leerlingen leren over sociaal gedrag en dit oefenen, wat de kans op een prettig leer- en leefklimaat vergroot.¹¹ In de Databank Effectieve Jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) staan erkende interventies, zoals de Kanjertraining¹², School-Wide Positive Behavior Support¹³, de Vreedzame School¹⁴ en KiVa¹⁵. Deze programma's werken op school-, klas- en leerlingniveau, betrekken ouders of de buurt en kunnen ook leerlingen met gedragsproblemen ondersteunen.¹¹

Bronnen

- ¹ De Looze, M., Kapitein, M., van Dorsselaer, S., Rombouts, M., Baams, L., Geurts, S., de Lange, A., Monshouwer, K., Peeters, M., Schenk, L., van den Eijnden, R., & Stevens, G. (2026). HBSC 2025. Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland. Utrecht: Universiteit Utrecht en Trimbos-instituut. Zie [link](#).
- ² Daumiller, M. (2025). Peer relationships and student motivation: Theoretical methodological approaches, empirical evidence, and future directions. *British Journal of Educational Psychology*. Zie [link](#).
- ³ Oldebloom, B., Visser, H. & Dokman, I. (2025). Aan de slag met groepsdynamiek (1^e update). Onderwijskennis.nl (NRO). Zie [link](#).
- ⁴ Van Herpen, S. G. A., Hilverda, F., & Vollmann, M. (2025). A longitudinal study on the impact of student-teacher and student-peer relationships on academic performance: The mediating effects of study effort and engagement. *European Journal of Higher Education*, 15(4), 599–618. Zie [link](#).
- ⁵ Kennisrotonde. (December 2022). Schoolklimaat kan bijdragen aan aanwezigheid leerlingen. Zie [link](#).
- ⁶ Onderwijskennis (2022). Sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerling. Zie [link](#).
- ⁷ Sleeuwen, W. & Heyne, D. (2020). Schoolverzuim aanpakken. Een wetenschappelijke onderbouwing. Nederlands Jeugdinstituut. Zie [link](#).
- ⁸ Di Lisio, G., Milá Roa, A., Halty, A., Berástegui, A., Couso Losada, A., & Pitillas, C. (2025). Nurturing bonds that empower learning: A systematic review of the significance of teacher-student relationship in education. *Frontiers in Education*, 10, 1522997. Zie [link](#).
- ⁹ Onderwijskennis. (2022). De roep van de groep: groepsdynamiek, welbevinden en leren. Zie [link](#).

¹⁰ Stichting Stop Pesten Nu. (z.d.). Positieve relaties opbouwen met klasgenoten is een belangrijk onderdeel van verbindend gedrag | VO-scholen. Zie [link](#).